

MOOI
**NOORD-
HOLLAND**

ADVISEURS
OMGEVINGSKWALITEIT

WELSTAND- EN MONUMENTENCOMMISSIE EDAM-VOLENDAM

JAARVERSLAG 2018

Luchtfoto Volendam

“Bedankt voor de eerste afwijzing, het plan is er uiteindelijk beter van geworden.”

Voorwoord

Met veel genoegen en interesse vervul ik vanaf 1 januari 2018 de rol van voorzitter van de Welstands- en Monumentencommissie Edam-Volendam. De commissie bestaat uit zeer deskundige leden en er komen regelmatig belangrijke aanvragen ter tafel, waarbij advisering door de commissie relevant is om de ruimtelijke kwaliteit van Edam-Volendam te behouden en waar mogelijk te versterken.

Een cruciale opgave voor de komende jaren en een onderwerp dat in 2018 veelvuldig in de commissie aan de orde is geweest is de transitie naar duurzame energie en de impact daarvan op de kwaliteit van de omgeving. De discussie over klimaatverandering en de noodzaak om over te schakelen op duurzame energie en vermindering van energieverbruik wordt momenteel overal gevoerd. Door de stijging van de energieprijzen zien particulieren en bedrijven de noodzaak van energiebesparing en de omschakeling naar duurzame vormen van energie.

De commissie werkt graag actief mee aan de energietransitie met oog en respect voor behoud van de omgevingskwaliteit. Het afgelopen jaar heeft de commissie regelmatig geadviseerd over bouwplannen met betrekking tot de overgang naar een duurzaam energiesysteem. Het gaat er daarbij om dit zodanig te doen dat negatieve effecten op de ruimtelijke kwaliteit vermeden worden, met name in de historische stads- en dorpsgezichten.

De gemeente Edam-Volendam werkt aan een integrale Duurzaamheidsnota, waar MOOI Noord Holland bij betrokken is. De commissie pleit ervoor om in de Duurzaamheidsnota aandacht te besteden aan de ruimtelijke implicaties van de energietransitie en voorwaarden op te stellen, waaronder duurzame energievoorzieningen kunnen worden toegepast en deze voorwaarden op te nemen in de gemeentelijke Welstandsnota.

Als altijd ziet de commissie uit naar de voortzetting van de vruchtbare en plezierige samenwerking met de gemeentelijke medewerkers en het bestuur in het jaar 2019.

Ir. Bastiaan Gribling,
Voorzitter Welstands- en Monumentencommissie
Edam-Volendam

Zicht op het Dril

Inhoud

1.	Ruimtelijke kwaliteitsadvisering: nu en straks	7
2.	Commissie, beoordelingskaders en werkwijze	8
	GROOT PLAN Herontwikkeling van een winkelcomplex, Volendam	12
3.	Wat wij u adviseerden in 2018	14
	MONUMENT Verbouwen van een rijksmonument, Edam	24
4.	Dilemma's bij de kwaliteitsadvisering	28
	KLEIN PLAN Oprichten van een museum, Volendam	30
5.	Evaluatie en aanbevelingen	32
	HOE IS HET MET? OUD PLAN Geheel vernieuwen van een gemeentelijk monument, Volendam	34
	Colofon	36

Commissie bij het Dril

Hoofdstuk 1

Ruimtelijke kwaliteitsadvisering: nu en straks

In dit jaarverslag vertellen we hoe de advisering door de Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam in 2018 is verlopen en waar we als commissie – met ondersteuning van stichting MOOI Noord-Holland – aan werken. Dit eerste hoofdstuk gaat over de taak die wij voor u uitvoeren. Door de Omgevingswet gaat die taak veranderen. Hoe ziet de ruimtelijke kwaliteitsadvisering er nu en straks uit?

1.1 Nu

Van oudsher voert de welstandscommissie een wettelijke taak uit. Maar in veel gemeenten is dat inmiddels anders. De afgelopen jaren heeft onze moederorganisatie MOOI Noord-Holland zichzelf heruitgevonden als adviseurs omgevingskwaliteit. Het werk is waar mogelijk integraler geworden.

Veel gemeenten zijn overgestapt van sectorale welstands- en monumentencommissies naar brede adviescommissies met meerdere vormen van deskundigheid. De ruimtelijke kwaliteitsadvisering heeft zich ontwikkeld tot een constructieve dialoog. Het gesprek beperkt zich niet tot het uiterlijk van een bouwwerk maar gaat ook over de betekenis van een plan voor de plek en voor de maatschappij. De commissie weegt in haar advisering af of het plan bijvoorbeeld ook sociale, duurzame of gebruikskwaliteiten met zich meebrengt. Niet alleen het uiterlijk of de schoonheid, maar de balans tussen belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde bepaalt de ruimtelijke kwaliteit.

De afweging wordt gemaakt vanuit het publieke belang, waarbij zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan private belangen. Als onafhankelijk adviseur van uw gemeente zien we het samenbrengen van publieke en private belangen als onze belangrijkste opdracht. Het beste resultaat ontstaat als de commissie in staat wordt gesteld vanaf een vroeg moment mee te denken, samen met de lokale ambtelijke specialisten op het terrein van landschap, stedenbouw en erfgoed. Daarbij is het voeren van een constructief gesprek met de initiatiefnemer – gericht op het creëren van meerwaarde – eigenlijk belangrijker dan de finale (meer traditionele) beoordeling.

1.2 Straks

Daarom is ‘nu’ eigenlijk al een beetje ‘straks’. Waar MOOI Noord-Holland als organisatie op heeft voorgesorteerd, wordt straks werkelijkheid. De Omgevingswet zal naar verwachting in 2021 worden ingevoerd. Dan zullen de vertrouwde kaders, posities en instrumenten verder veranderen. Van sommige tradities zullen we afscheid nemen, andere werkwijzen worden verder ontwikkeld en vernieuwd. In een wereld die niet meer functioneert volgens sectorale kaders en lineaire processen, waar de lokale overheid uitnodigend en faciliterend te werk gaat, zullen we moeten zoeken naar de invulling van het begrip ‘goede omgevingskwaliteit’.

Het begrip welstand verdwijnt uit de wet, de nieuwe term in de Omgevingswet is ‘het uiterlijk van bouwwerken’. De zorg voor het uiterlijk van bouwwerken moet geregeld worden in het omgevingsplan en de daaraan gekoppelde beleidsregels. De oude scheiding tussen bestemmingsplan en welstand zal verdwijnen. De beleidsregels kunnen worden verbreed tot beleidsregels voor ruimtelijke kwaliteit: erfgoed, stedenbouw, landschap, architectuur en openbare ruimte in onderlinge samenhang. Door ook duurzaamheid, en eventueel gezondheid, veiligheid en natuur toe te voegen worden het beleidsregels voor omgevingskwaliteit – nog integraler. Dit betekent natuurlijk nogal wat voor de uitvoering van de kwaliteitsadvisering. In hoofdstuk 4 zullen we dieper ingaan op enkele dilemma’s die kunnen ontstaan bij de ‘nieuwe’ ruimtelijke kwaliteitsadvisering.

Hoofdstuk 2

Commissie, werkwijze en beoordelingskaders

2.1 Even voorstellen

Het goed beoordelen van alle ruimtelijke aspecten van een ruimtelijke ingreep in de leefomgeving vraagt vakmanschap. De Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam is benoemd door de gemeenteraad en samengesteld uit ervaren en vakbekwame adviseurs met kennis die nodig is binnen de gemeente Edam-Volendam. De adviseurs zijn onafhankelijk ten opzichte van de gemeentelijke organisatie en de bouwinitiatieven. In 2018 bestond de commissie uit de volgende adviseurs:

Ir. Bastiaan Gribling
stedenbouwkundige en voorzitter van de commissie

Ing. Nico Zimmermann
architect en lid van de commissie

Rob de Vries
architect en lid van de commissie

"De commissie waardeert het zeer dat de gemeente aanvragers stimuleert om de plannen als collegiaal overleg aan de commissie voor te leggen, zodat de eerste ideeën van de architect kunnen worden besproken."

Ing. Hans Boonstra
monumentdeskundige en lid van de commissie

Thames Zwarthoed
ontwerper en als burgerlid in de commissie aanwezig namens de Vereniging Oud-Volendam

Peter de Vries
architect en als burgerlid in de commissie aanwezig namens de Vereniging Oud-Edam

De commissie werd ondersteund door:

Renee Stroomer
commissiecoördinator MOOI Noord-Holland

Marc Steur
plantoelichter gemeente Edam-Volendam

Annelies Hoekstra
beleidsmedewerker monumenten gemeente Edam-Volendam

2.2 Werkwijze

De Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam komt op maandag in de even weken van het jaar in Volendam bij elkaar. De vergaderingen zijn openbaar; aanvragers maar ook belanghebbenden en geïnteresseerden zijn van harte welkom om een toelichting te geven of gewoon te luisteren. De commissie biedt een gespreksomgeving waarin de direct betrokkenen aan bod komen in het gesprek over omgevingskwaliteit. Over het algemeen worden de plannen digitaal gepresenteerd door de plantoelichter van de gemeente. Indien aanwezig licht de initiatiefnemer of de ontwerper het plan verder toe. Soms schuift bij grotere plannen de stedenbouwkundige van de gemeente aan en bij monumentenaanvragen is de beleidsmedewerker monumenten aanwezig om de commissie te informeren. Dat gebeurt bij voorkeur in een zo vroeg mogelijk stadium. De vergaderdata voor uw gemeente vindt u via deze [link](#).

De adviezen

Van elke planbehandeling stelt de commissie een advies op. We streven ernaar dat het advies begrijpelijk is voor iedereen; dus helder geschreven en zonder gebruik van onnodig jargon. Bovendien moet het advies juridisch houdbaar zijn. De plantoelichter zorgt voor het openbaar maken en versturen van de adviezen naar het college, de aanvrager en eventuele andere belanghebbenden.

Planregistratiesysteem

De adviezen worden gerubriceerd in een door MOOI Noord-Holland ontwikkeld planregistratiesysteem, genaamd CorSys. De commissiecoördinator, de plantoelichter en de commissieleden hebben toegang tot dit systeem en kunnen te allen tijde de geschiedenis van de planbehandeling raadplegen. Momenteel wordt een nieuw, verbeterd systeem voorbereid om de overstap naar volledig digitaal werken te kunnen maken. In 2019 zal dit nieuwe systeem in werking gaan onder de naam (MOOI) DARS (Digitaal Advies Registratie Systeem). De gemeenten kunnen hier gebruik van maken, ook voor de plannen die ambtelijk beoordeeld worden. MOOI Noord-Hol-

land zal de gebruikers begeleiden bij de toepassing ervan.

Preadvies

De commissie gaat bij grote, ingewikkelde of voorbeeldstellende plannen graag al vóór de vergunningaanvraag in gesprek met de initiatiefnemer om de mogelijkheden en de kans op maatschappelijke meerwaarde te verkennen. Dit wordt meestal aangeduid met de termen vooroverleg of preadvies. Op deze manier komt het advies van de commissie op een logisch moment in het planproces en kan de inbreng van de commissie nog relatief eenvoudig worden meegenomen. Dit bevordert ook een snelle beoordeling van de definitieve vergunningaanvraag. Vooroverleg wordt door veel initiatiefnemers als een welkome inbreng ervaren.

Ambtelijke behandeling

Niet alle plannen worden door de voltallige commissie behandeld. Sinds de invoering van 'de Kan-bepaling' worden in gemeente Edam-Volendam de minder omstreden plannen ambtelijk afgehandeld. In 2018 werden 62 omgevingsaanvragen ambtelijk afgehandeld. Indien de aanvraag van een zogenaamd klein plan twijfel, discussie of precedentvorming oproept wordt de aanvraag alsnog aan de commissie voorgelegd.

2.3 Beoordelingskaders

Er zijn meerdere beoordelingskaders waar de commissie rekening mee houdt. De Welstandsnota Edam-Volendam vastgesteld in 2017 door de gemeenteraad, is het belangrijkste. Via deze [link](#) kunt u de welstandsnota voor uw gemeente inzien. Ook bestaat er monumentenbeleid. Via deze [link](#) kunt u lezen welk monumentenbeleid uw gemeente voert. De welstandsnota kan aangevuld worden vanwege nieuwe ontwikkelingen of inzichten. Binnen de gemeente Edam-Volendam zijn momenteel volop ontwikkelingen die een specifieke beeldkwaliteit met zich meebrengen, en waarbij een vertaling naar welstandscriteria aan de orde is. Voor kleinere projecten wordt hieraan door de gemeentelijke stedenbouwkundige zelf een invulling gegeven, voor

De commissie beoordeelt materiaalmonsters van dakpannen

de grote ontwikkelingslocaties wordt dat gedaan door externe stedenbouwkundige bureaus in de vorm van een beeldkwaliteitsplan. De grote stedenbouwkundige plannen zijn bepalend voor het ruimtelijk kwaliteitsbeeld. De welstandscommissie is niet betrokken bij de stedenbouwkundige planvorming, maar kan desgevraagd wel adviseren over beleidszaken en strategische visies die betrekking hebben op de ruimtelijke ontwikkeling en de ruimtelijke kwaliteit van de gemeente. Door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteitsplannen, welstandscriteria maken onderdeel uit van de welstandsnota en kunnen door de commissie worden gebruikt als beoordelingskader. De beoordelingskaders zijn naar onze mening over het algemeen goed toepasbaar en dragen bij aan de constructieve dialoog die we voeren met initiatiefne-

mers. De kaders maken duidelijk wat de gemeente wil bereiken met het kwaliteitsbeleid en bieden houvast bij de begeleiding en de beoordeling van plannen. In de loop van 2018 zijn wij echter wel een aantal verbeterpunten tegen gekomen. Voor wat betreft het plaatsen van zonnepanelen vragen wij de zin uit de welstandsnota: 'niet geplaatst op een dakvlak dat bepalend is voor de beleving van de openbare ruimte' meer te preciseren en na te denken over de omgang met het plaatsen van zonnepanelen in beschermde gebieden en op monumenten. Tevens mag er meer duidelijkheid komen over het toegestane materiaalgebruik in aangewezen beschermde gebieden.

VOLENDAM

Herontwikkeling van een winkelcomplex

Hyacintenstraat

Aan de commissie wordt een plan voorgelegd voor de bouw van een winkelcomplex in de uitbreidingswijk Munnikenveld. De wijk is ontstaan in verschillende bouwstromen vanaf de jaren '50, en beschikt daardoor over verschillende architectonische en stedenbouwkundige kenmerken. Binnen het Munnikenveld overheerst een rationele opzet van enkele doorgaande straten, met daartussen woonstraten afgewisseld met hoven. Het Munnikenveld heeft door haar ligging naast het bedrijventerrein Volendam direct te maken met de andere structuur zoals die aanwezig is op het bedrijventerrein. Dit resulteert in 'harde' overgangen in maat, kleur en rooilijnpatroon. Qua stedenbouw wordt het winkelcomplex dan ook gezien als schakel tussen het bestaande bedrijventerrein (hoogbouw) en de woonwijk.

De nieuwbouw bestaat uit twee delen die in hoogte verschillen en samen een L-vormige plattegrond vormen. In materiaal sluit het gebouw aan op de tegenoverliggende woningen. De commissie vroeg om aandacht voor de aansluiting in de oksel van het gebouw, de ongewenste zichtbaarheid van installaties op het dak en de reclame-uitingen. Een nieuw ontwerp werd voorgelegd waarbij de aansluitingen van de bouwdelen in de oksel op vanzelfsprekende wijze zijn opgelost, waardoor het gebouw architectonisch aan kwaliteit heeft gewonnen. De installaties worden bekleed met houten lamellen en ook aan de reclame-uitingen is aandacht besteed. De commissie is van mening dat het gebouw een belangrijke schakel zal vormen tussen bedrijventerrein en woonwijk en tevens meer orde zal brengen in de ruimtelijke kwaliteit van de directe omgeving.

Impresie winkelcomplex, TBE-ZA architecten & ingenieurs

Impresie winkelcomplex, TBE-ZA architecten & ingenieurs

Hoofdstuk 3

Wat wij u adviseerden in 2018

3.1 Cijfers

De Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam heeft in 2018 advies uitgebracht over 185 nieuwe aanvragen voor een omgevingsvergunning. Dat zijn er 11 minder ten opzichte van 2017. Bij 48% van de aanvragen kon in één keer een positief advies gegeven worden Bij 39% van de planbehandelingen

was de initiatiefnemer of ontwerper aanwezig. Het aantal preadviezen was in 2018 82 gevallen ten opzichte van 94 gevallen in 2017.

Aantal planbehandelingen

SOORT AANVRAAG	AANTAL AANVRAGEN	AANTAL BEHANDELINGEN
Omgevingsvergunning	166	274
<i> waarvan een monument</i>	<i> 12</i>	<i> 22</i>
<i> waarvan nieuwbouw</i>	<i> 59</i>	<i> 109</i>
<i> waarvan verbouwing</i>	<i> 95</i>	<i> 143</i>
Preadvies*	39	46
Reclameaanvraag	5	6
Overige vergaderonderwerpen	12	13
Totaal	222	339

* Dit zijn de preadviezen waarvoor nog geen omgevingsvergunningaanvraag is ontvangen. Het totaal aantal preadviesaanvragen was 82.

SOORT AANVRAAG	2018	2017	2016
Nieuwe aanvragen	185	196	195
Aanvragen van voorgaande jaren	37	33	33
Herhalingen	117	146	141
Totaal behandelingen	339	375	369

Vorm van behandelingen

VERDELING AANVRAGEN	2018	2017	2016
Totaal behandelingen	339	375	369
In de welstandscommissie behandeld	78 %	77 %	75 %
In de geïntegreerde commissie met monumentenleden behandeld	22 %	23 %	25 %

Hoe vaak behandeld?

ADVIEZEN AAN B&W	2018	2017	2016
Totaal nieuwe aanvragen*	184	194	185
Bij eerste behandeling akkoord	38 %	38 %	32 %
Bij eerste behandeling niet akkoord tenzij (kleine aanpassing nodig)	10 %	11 %	14 %
Bij tweede behandeling akkoord (of niet akkoord tenzij)	17 %	19 %	14 %
Bij derde of verdere behandeling akkoord (of niet akkoord tenzij)	8 %	10 %	16 %
Nog in behandeling of definitief niet akkoord of aanvraag ingetrokken	16 %	13 %	17 %
Plan wel akkoord op hoofdlijnen maar nog geen aanvraag voor vergunning	10 %	9 %	8 %

* Dit zijn alle nieuwe aanvragen exclusief beleidsadviesaanvragen en handhaving aanvragen.

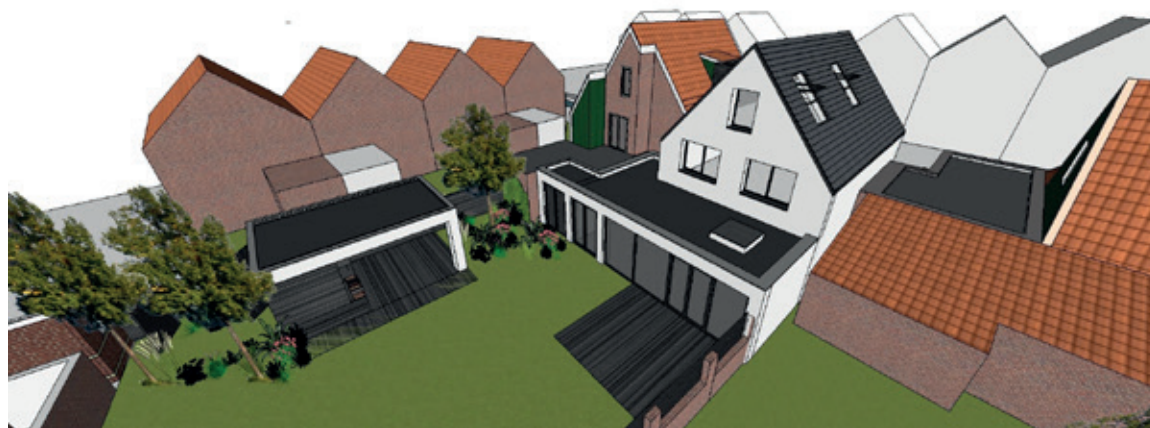
Erfgoedaanvragen

ERFGOEDAANVRAGEN	2018	2017	2016
Totaal aantal	45	48	53
<i> rijksmonumenten</i>	<i> 7</i>	<i> 7</i>	<i> 14</i>
<i> gemeentelijke monumenten</i>	<i> 9</i>	<i> 7</i>	<i> 8</i>
<i> panden in beschermd gezicht</i>	<i> 20</i>	<i> 24</i>	<i> 19</i>
<i> provinciale monumenten</i>	<i> 0</i>	<i> 2</i>	<i> 1</i>
<i> gebied met cultuurhist. waarde</i>	<i> 9</i>	<i> 8</i>	<i> 11</i>

Op de [gemeentepagina](#) van Edam-Volendam op onze website staan meer cijfers.

Vooraanzicht Kloosterduurt, bnla architecten

Achteraanzicht Kloosterbuurt, bnla architecten

Houten gevelbekleding

Gevelbekleding van Keralit

3.2 Effect van de adviezen

De adviezen zijn openbaar en worden uitgebracht aan het college van B&W. In het jaar 2018 zijn bijna alle adviezen van de commissie overgenomen door het college van B&W. Het college van B&W is contrair gegaan bij de sloop/nieuwbouw van een woning aan de Kloosterbuurt in Volendam. Dit plan is volledig in 2017 in de commissie behandeld, in 2018 is het college van B&W contrair gegaan. Het ontwerp dat aan de commissie wordt voorgelegd laat een eigentijdse woning zijn die in stijl afwijkend is van de karakteristieke woonhuizen in de omgeving. De commissie is zich ervan bewust dat het ontwerp niet voldoet aan de gebiedsgerichte criteria, waarin wordt aangedrongen op het vasthouden aan de ontwikkelingen uit het verleden. De zeggingskracht en het vakmanschap van het architectonisch ontwerp zijn echter voor de commissie aanleiding geweest om gebruik te maken van de in de welstandsnota opgenomen algemene welstandscriteria. Het college ziet echter geen reden af te wijken van haar welstandsbeleid en is dan ook van mening dat het ontwerp in strijd is met de uitgangspunten van het gebiedsgerichte welstandsbeleid waarin tot doel wordt gesteld om de herkenbare dorpse architectuur te behouden met gebruikmaking van de daarbij behorende materialen en kleuren.

Ook is het college van B&W contrair gegaan bij het vervangen van de gevelbekleding aan de Haven in Volendam. De houten gevelbekleding aan de achterzijde van het pand werd door een gevelbekleding van Keralit, een kunststof product dat op hout lijkt, vervangen. Het pand is aangemerkt als indiffoerent, maar wel gelegen in het attentiegebied. De doelstelling van het beleid is onder andere een juiste toepassing van materialen en kleuren waarbij de beleving van de gevels vanuit de openbare ruimte maatgevend is voor de vrijheden of beperkingen die worden opgelegd. Gevelbekleding anders dan van hout is toegestaan mits de kwaliteit, profileringen, detaillering en kleur aansluiten bij die van het gebied. De commissie adviseerde op basis van de Erfgoedverordening en gelet op de status van het gebied

geen Keralit toe te passen, maar hout zoals in de bestaande situatie. In afwijking van het advies van de commissie heeft het college van B&W besloten in te stemmen met het gebruik van Keralit. Het college is van mening dat het gebruik van Keralit het uiterlijk van de gevel niet wezenlijk zal veranderen. Tevens is het gebruik van Keralit volgens het gemeentelijke beleid niet verboden en zijn er in de directe omgeving ook diverse voorbeelden aan te wijzen waar het gebruik van Keralit wel is toegestaan.

Impressie nieuwbouwwijk Waterrijk, www.nieuwbouw-waterrijk.nl

Impressie woningen Oorgat straatzijde, Evert Jan de Jong architectuur

Impressie woningen Oorgat waterzijde, Evert Jan de Jong architectuur

3.3 Adviezen ruimtelijke plannen

In 2018 zijn 7 ruimtelijke plannen aan de orde geweest, zoals het woningbouwproject Waterrijk in Oosthuizen waarbij het gaat om de bouw van 24 woningen (deelplan 1B fase 2B). De tweede bouwvlek in de derde strook is uitgewerkt aan de hand van het beeldkwaliteitsplan Waterrijk (2009) aansluitend bij de karakteristieken van het veenweidelandschap. De nieuwe woningbouw dient een landelijk en dorps karakter te hebben. Het ontwerp voor de 24 woningen is een voortzetting van de bebouwingskarakteristieken van het reeds gerealiseerde deel van Waterrijk.

Een ander voorbeeld van een ruimtelijk project is de aanvraag voor een groot woningbouwproject aan het Oorgat in Edam. Deze voormalige scheepsbouwlocatie uit de 17e eeuw bevat nog een paar jachtbouwloodsen die worden verbouwd tot woningen. Op de lege terreinen ernaast worden nieuwbouwwoningen gerealiseerd door een tweede loodsvorm te introduceren en een losstaand appartementencomplex toe te voegen.

Commissieleden en beleidsmedewerkers aanwezig bij de workshop Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

3.4 Kwaliteitsgesprekken, procesbegeleiding, beleidsontwikkeling

De advieswerkzaamheden van MOOI Noord-Holland voor behoud en ontwikkeling van omgevingskwaliteit in Noord-Holland gaan verder dan de gemeentelijke adviescommissies. Voor Edam-Volendam hebben wij de volgende ondersteunende activiteiten uitgevoerd:

- MOOI Noord-Holland werkt mee aan het opstellen van de nieuwe duurzaamheidsnota van de gemeente Edam-Volendam. Belangrijk is dat deze nota ingaat op duurzaamheid en hoe de ingrepen ten behoeve van duurzaamheid verruimd kunnen worden.
- MOOI Noord-Holland organiseerde op 19 februari 2018 een expertmeeting ten behoeve van de Startnotitie Duurzaam Waardevol, de gemeente Edam-Volendam was hierbij betrokken. De expertmeeting had tot doel om de beperkingen waar gemeenten tegenaan lopen op het gebied van ruimtelijk kwaliteitsbeleid en monumentenzorg, wanneer zij initiatieven willen faciliteren op het gebied van verduurzaming van (monumentale) gebouwen, te inventariseren.
- Als vervolg op de Startnotitie Duurzaam Waardevol werd op 14 januari 2019 een werksessie georganiseerd ten behoeve van het opstellen van de Handreiking Duurzaamheid, Erfgoed en Ruimtelijke kwaliteit. Ook hier heeft de gemeente Edam-Volendam aan deelgenomen. De handreiking heeft tot doel om als gemeente snel en zorgvuldig te kunnen antwoorden op verduurzamingsvragen in de bestaande bebouwde omgeving met behoud van ruimtelijke kwaliteit en om het ruimtelijk kwaliteitsbeleid daarop aan te passen.
- Op 20 november organiseerde MOOI Noord-Holland in samenwerking met de provincie Noord-Holland de Workshop Leidraad Landschap en Cultuurhistorie over het gebruik en de implementatie op gemeentelijk niveau van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. De commissieleden Bastiaan Gribling, Nico Zimmermann, Rob de Vries en Thames Zwart-hoed en de beleidsmedewerkers Dick Silven, Annelies Hoekstra, Manu van Lin, Sandra Vink en Christa Spolders waren bij deze bijeenkomst aanwezig.

Commissielid Rob de Vries aanwezig bij de Grote Stolpendag

3.5 Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland

De gemeente Edam-Volendam heeft ook gebruik gemaakt van het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland; een vraagbaak voor gemeenten met vragen over erfgoed, cultuurlandschap, omgevingswet, herbestemming en archeologie. Het Steunpunt is een samenwerking tussen MOOI Noord-Holland en Stichting NMF en wordt mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Holland en de RCE. Medewerkers en bestuurders van Noord-Hollandse gemeenten kunnen bij het Steunpunt terecht met vragen over alles wat met erfgoed te maken heeft. Het Steunpunt organiseert diverse netwerk- en kennisbijeenkomsten door het jaar heen. Ook kunnen gemeenten concrete zaken voordragen voor een expertmeeting, een onderzoek of als interessant voorbeeldproject op het gebied van herbestemming of het inpassen in een kwetsbaar cultuurlandschap. Kijk voor inspiratie en voorbeelden eens op www.steunpunterfgoednh.nl.

- Op 13 februari organiseerde het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland de netwerkbijeenkomst voor de MRA regio. Het Steunpunt organiseert netwerkbijeenkomsten om gemeenten te laten profiteren van onze en elkaars kennis, ervaring en visie. Tijdens deze bijeenkomst werden actuele onderwerpen in de provincie Noord-Holland besproken en er werden ook lokale vraagstukken geagendeerd. De bijeenkomst is bijgewoond door Annelies Hoekstra, beleidsmedewerker monumenten.
- Op 28 juni 2018 bracht het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland op De Grote Stolpendag zoveel mogelijk stolpenliefhebbers bij elkaar. Het Steunpunt wilde met deze dag een bijdrage leveren aan het behoud en de herbestemming van stolpboerderijen, door gemeenten op weg te helpen een eenduidig stolpenbeleid te ontwikkelen. Het Steunpunt maakte met de Boerderijstichting de stolpenhandreiking '[Vierkant achter de stolp 2.0](#)'. Deze handreiking bevat aanbevelingen voor een gemeentelijk stolpenbeleid, met basisregels voor

bestemmingsplannen, een doorkijkje naar de praktijk van de Omgevingswet en een aantal inspirerende voorbeelden van herbestemmingen. Commissielid Rob de Vries was bij deze dag aanwezig.

- Op 5 september 2018 werd het netwerkdiner voor wethouders georganiseerd door de provincie in samenwerking met het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland. De bijeenkomst stond in het teken van transformatie. Op gemeenten komen uiteenlopende transformatie-opgaven af, zoals leegstand en herbestemming van (monumentaal) vastgoed, de energietransitie, de woningbouwopgave, klimaatadaptatie en massatoerisme. Cultureel erfgoed staat hierbij onder druk, maar kan ook als inspiratiebron en aanjager werken bij de aanpak van deze transformatieopgaven. Wat is provinciaal beleid op deze onderwerpen en hoe kunnen gemeenten omgaan met deze ingrijpende vraagstukken? Dhr. Koning, wethouder van de gemeente Edam-Volendam, heeft deze bijeenkomst bijgewoond.
- Op 16 oktober organiseerde het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de cursus Erfgoed in de Omgevingsvisie. Tijdens de cursus werd ingegaan op het belang van de integratie van erfgoed in de Omgevingswet tijdens het proces, in plaats van achteraf. Annelies Hoekstra, beleidsmedewerker monumenten, heeft de cursus bijgewoond.

EDAM

Het verbouwen van een rijksmonument Spui

In 2016 werd in een vooroverleg het plan voor het verbouwen van een zestiende eeuwse rijksmonument aan het Spui tot kaasmuseum voorgelegd. In de zestiende eeuw waren het Spui en de Kleine Kerkstraat nog één doorlopende straat, omstreeks 1570 is de straatwand voor de Prinsenstraat doorbroken en is het pand een hoekhuis geworden met een gewijzigde voorgevel. Na 1590 is er in de stad Edam sprake van een aanzienlijke bevolkingsaanwas. Om al deze nieuwe bewoners te kunnen huisvesten werden bestaande woningen gesplitst, zo ook het pand Spui 8-9. Omstreeks 1593 is de scheidingwand aangebracht die het pand opdeelde in twee woningen.

Aanvankelijk wilde men de wand uit 1593 verwijderen voor de ruimte beleving en een optimale indeling van - en routing in - het museum. Het compleet weghalen van de scheidingwand betekende volgens de commissie het ontkennen van een belangrijk deel van de bouwgeschiedenis. Immers vertelt deze muur een bijzonder verhaal over de geschiedenis van het pand, de bewoners en stad. Aan de commissie werden een zestal varianten voorgelegd voor het doorbreken van de muur, in samenspraak is besloten de muur op één plaats te doorbreken.

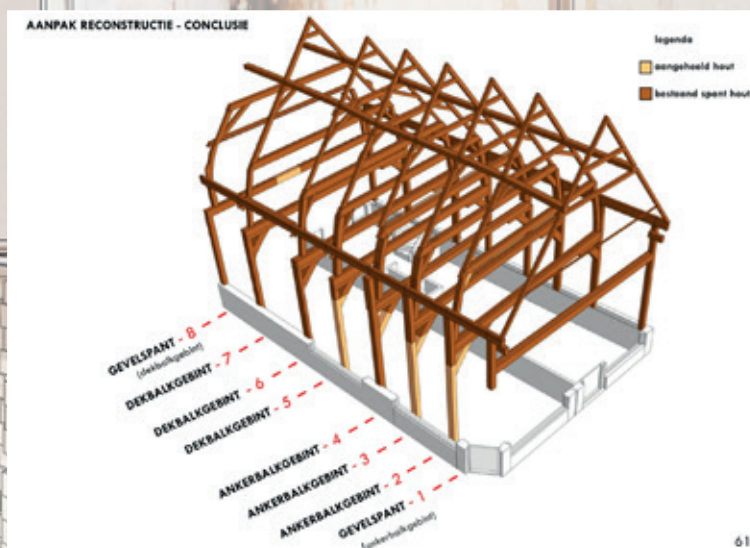
Uitgangspunt is het terugbrengen van de historische sfeer in het museum, hiertoe zal een deel van de monumentale houtconstructie getoond worden, alsmede de oude houten vloerspanen. De commissie heeft waardering voor het ambitieuze plan en het initiatief om dit opvallende pand te restaureren. De stenen die vrij komen bij het opbreken van de muur zullen onderdeel worden van een door glas omgeven toonbank.

Impressie kaaswinkel aan het Spui, Allard Architecture

Variant 3, de voorkeursvariant van de commissie, Allard Architecture

Aanpak reconstructie, Allard Architecture

Bestaande kaaswinkel aan het Spui

"Hoe het gewone, mooi kan zijn. Een agrarisch erf bij Warder langs de IJsselmeerdijk. Een woonhuis met schuren, een enkele boom, een haag, zelfs een conifeer en veel gras. Niets doet zijn best om mooi te zijn en toch blijft het beeld boeien."

Hoofdstuk 4

Dilemma's bij de kwaliteitsadvisering.

Wie adviseert over omgevingskwaliteit?

De Omgevingswet draagt ons allen op om te zorgen voor goede omgevingskwaliteit. Het gaat om de kwaliteit van de ruimte waarin het leven van mensen zich afspeelt. Plannen met een goede omgevingskwaliteit zijn duurzaam en dragen bij aan de gezondheid en het welbevinden.

In het ontworpen Nederland wordt het belang van cultureel erfgoed, architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit én goede kwaliteit van natuur en landschap hooggewaardeerd. In de toelichting van de Omgevingswet worden deze aspecten dan ook benoemd als de pijlers van goede omgevingskwaliteit.

Goede omgevingskwaliteit begint bij het agenderen van kwaliteit in alle plan- en ontwerpprocessen. Hoe doe je dat? Wie adviseert over omgevingskwaliteit? Welke vorm van advisering vinden gemeenten bij zich passen? Dat waren de hoofdvragen tijdens de expertmeeting die MOOI Noord-Holland en Over Morgen, ondersteund door het Ministerie van Binnenlandse Zaken, organiseerden op 17 april 2018.

Het werd duidelijk dat er geen vaste receptuur meer bestaat voor de ruimtelijke kwaliteitsadvisering. Maar kunnen we dan wel een menukaart maken voor een goed gesprek over omgevingskwaliteit? Tijdens de expertmeeting werden de dilemma's verkend die in het debat naar voren komen.

De komst van de Omgevingswet vraagt een cultuurverandering en vergt dat we gezamenlijk gaan nadenken over het ontrafelen van deze knoop van dilemma's. De commissieleden willen graag met betrokkenen binnen de gemeente in gesprek om plannen te maken voor de kwaliteitsadvisering in de toekomst. Als we dan op goede ideeën komen stellen we ook voor om er – daar waar het kan – mee te gaan experimenteren. Op weg naar moderne kwaliteitsadvisering met nieuwe, uitnodigende wettelijke kaders.

U kunt het hele pamflet 'Dilemma's bij de kwaliteitsadvisering. Wie adviseert over omgevingskwaliteit?' lezen via [deze koppeling](#).

DILEMMA 1

Advisering door deskundigen en/of maatschappelijke participatie? – Leidt maatschappelijke participatie tijdens het planproces vanzelfsprekend tot goede omgevingskwaliteit? Hebben we nog wel advies van deskundigen nodig? Het lijkt de kunst om maatschappelijk(e) initiatief en participatie te versterken door de advisering door deskundigen. Deskundigen brengen kennis, vaardigheden en kansen in. Zij hebben het vermogen om verder te kijken dan de initiatiefnemer en andere belanghebbenden, naar andere schaalniveaus en toekomstige omstandigheden.

DILEMMA 2

Advisering als proces en/of als momentopname aan het eind? – Sectoraal advies (zoals ruimtelijke ordening, welstand of monumenten) volstaat niet meer. Integrale advisering is het nieuwe devies en dat is gebaat bij vroege betrokkenheid bij de stedenbouwkundige en landschappelijke besluitvormingsprocessen. Maar daar zitten wel haken en ogen aan. Hoe waarborg je de onafhankelijkheid van het adviesteam? In welke fasen van het proces wordt geadviseerd? En hoe verhouden begeleiden en beoordelen zich tot elkaar? Deugdelijke advisering is continu, regelmatig en staat in verhouding tot de betekenis van een plan. De advisering moet helder, transparant, neutraal en gefundeerd zijn.

DILEMMA 3

Gemeentelijke adviescommissie en/of een andere constructie? – De Omgevingswet stelt een gemeentelijke adviescommissie verplicht die werkt volgens wettelijke vereisten. Het staat de gemeente vrij om ook andere adviesteams of adviseurs te benoemen. Die kunnen intern, gemengd of extern zijn. Het is belangrijk dat de adviescommissie of het adviesteam een duidelijke plek biedt voor het gesprek over ruimtelijke kwaliteit, en kennis van andere belangen en schaalniveaus inbrengt. Als de commissie of het team extern en onafhankelijk is, kan zij ook als derde neutrale partij fungeren. Maar hoe zorg je ervoor dat de advisering niet als extra drempel wordt gezien?

DILEMMA 4

Advies over grote ingrijpende plannen en/of kleine dagelijkse ingrepen? – De nieuwe ruimtelijke kwaliteitsadvisering is integraal en gaat altijd over het verbinden van de fysieke omgeving met sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Die advisering kan een langdurig, allesomvattend proces zijn. Maar dat is niet altijd nodig. Het is het dilemma van proportionaliteit: hoe zorg je dat de advisering in verhouding staat tot de betekenis van een plan, zonder dat dit leidt tot rechtsongelijkheid? Hoe organiseer je het zo dat iedere initiatiefnemer de route vindt die het beste past bij de vraag? Wordt over kleine, veelvoorkomende gevallen even intensief geadviseerd als over grote ingrijpende plannen? Hoe leg je dat vast, en wie bepaalt dat?

DILEMMA 5

Regelen en/of anders kijken? – Meer regels leiden niet tot betere omgevingskwaliteit. Het doel van ruimtelijke kwaliteitsadvisering is niet het toetsen aan regels. Het gaat om een interpretatie: wat draagt een ingreep in de leefomgeving bij aan de ruimtelijke doelstellingen van de gemeente? Hoe verhoudt die ingreep zich tot kernkwaliteiten, principes en potenties? Regels zijn slechts de (onmisbare) hefboom die leidt tot overleg. De 'nieuwe adviseur' vinkt geen criteriasets af, maar hanteert een constructieve gesprekstechniek op basis van inspiratie en vakmanschap. De burger én de bestuurder worden hiermee verleid tot goede omgevingskwaliteit.

VOLENDAM

Reclame-uitingen in cultuur- historisch waardevol gebied Havendijkje

Aan de commissie wordt een plan voorgelegd voor een nieuw in te richten tentoonstellingsruimte met bijbehorende reclame, die op een prominente locatie aan de haven. Het Havendijkje ligt binnen het cultuurhistorisch waardevolle gebied en heeft de hoogste beschermingsgraad. De oorspronkelijke kleinschalige structuur, de dijk met daarlangs de voor Volendam zo karakteristieke panden en de herkenbare perceelsgewijze opbouw, zijn van grote waarde voor het karakter van het gebied.

Op de luifel van een voormalige winkelgalerij worden verlichte, losse letters en drie panelen geplaatst in het bovenlicht van de gevelpui. De commissie maakt bezwaar tegen de reclame-uiting qua omvang en aantal. Ook is zij van mening dat de voorgevel met de beoogde reclame de culturele functie niet duidelijk maakt. Het gebouw zou meer de uitstraling mogen hebben die recht doet aan de inhoud.

Het plan wordt aangepast waarbij de voorgevelpui en de gevel grijs worden geschilderd. Tevens wordt met betrekking tot de reclame-uiting nu voorgesteld om een bord met een witte achtergrond onder de luifel te plaatsen. De commissie constateert een verbetering maar adviseert het bord te verkleinen conform de criteria uit de welstandsnota. Het plan wordt verder uitgewerkt conform de opmerkingen van de commissie en de commissie adviseert akkoord te gaan.

Het Havendijkje

Uitwerking Havendijkje

Hoofdstuk 5

Evaluatie en aanbevelingen

5.1 Evaluatiegesprek portefeuillehouder

Als onafhankelijk adviseur dragen wij bij aan een goede omgevingskwaliteit in uw gemeente. Die zorg delen we samen met de initiatiefnemers en met u als gemeente. Elk jaar bespreken we tijdens een evaluatiegesprek met de portefeuillehouder de belangrijkste ontwikkelingen binnen uw gemeente en formuleren we aandachtspunten voor de toekomst. Op 18 maart vond dit jaarlijkse evaluatiegesprek plaats over het jaar 2018. De belangrijkste uitkomsten van dat gesprek zijn:

- Dat de commissie op een goede en rationele manier te werk gaat blijkt uit het geringe aantal klachten dat de wethouder krijgt.
- Het groot aantal keer dat er bezoek bij de planbehandeling aanwezig is duidt op een goede aansluiting tussen ontwerper/initiatiefnemer en de commissie.
- Het bestaan van de Groene Menukaart voor monumenteneigenaren om te bekijken welke mogelijkheden er zijn om een pand te verduurzamen.
- Het burgerlid vraagt speciale aandacht voor de situatie in het Doolhof.
- Er is uitleg gegeven over de 'Routeplanner Nieuwe Omgevingswet' opgesteld door MOOI Noord-Holland. Van belang is om na te denken over de inrichting van de gemeentelijke adviescommissie en welke aanvragen, naast rijksmonumenten, aan de adviescommissie voorgelegd dienen te worden.
- De wethouder is tevreden met de werkwijze van de commissie en geeft aan: "Ga zo door!".
- Denk na over de omgang met particuliere duurzaamheidsingrepen. Het plaatsen van luchtwarmtepompen wordt zeker een bron van ergernis in de bewoonde gebieden en zal aanleiding geven tot het aanpassen van voorschriften ten aanzien van zichtbaarheid en geluidsbelasting. Wij stellen dan ook voor om bij alle aanvragen voor nieuwbouw de volgende zin toe te voegen: 'in verband met de nieuwe milieueisen dienen alle installatieve ingrepen, die zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte, te worden mee ontworpen in samenhang met de architectuur.'
- MOOI Noord-Holland heeft expertise op het gebied van de relatie tussen energietransitie en omgevingskwaliteit. Wij denken graag mee over de wijze waarop de overgang naar duurzame energie kan worden gerealiseerd met inachtneming van het behoud van de ruimtelijke kwaliteit.
- Kijk eens naar de nieuwe Nota uiterlijk van bouwwerken van de gemeente Waterland.
- Focus in het monumentenbeleid op de kleine stedenbouwkundige 'korrel' van Volendam als belangrijke kernwaarde die meer benadrukt mag worden. De kleine korrel is iets dat door economische druk verloren dreigt te gaan, terwijl juist de aantrekkelijkheid van het historische beeld van de voormalige Zuiderzeestadjes een belangrijke bron van inkomsten is. Vaak ontstaat er frictie over de ruimte die het bestemmingsplan biedt en de ruimtelijke mogelijkheden die de actuele situatie/omgeving toelaat.
- Denk na over de integraliteit van ruimtelijke opgaven en ruimtelijk beheer. Welke opgaven kunnen gekoppeld worden? Hoe kan het publieke domein zorgvuldig worden ingericht en onderhouden? Wat is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving?
- Blijf in uw gemeente steeds het debat voeren over de vraag hoe ruimtelijke kwaliteit kan worden ingezet als pijler voor de omgevingsvisie

5.2 Overige aanbevelingen door de commissie

Vanuit haar ervaringen en inzichten doet de Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam nog de volgende aanbevelingen:

en het omgevingsplan. Gebruik hierbij bijvoorbeeld de tien principes uit het Schetsboek voor een Omgevingsplan op Kwaliteit van Mooiwaarts.

- Begin of continueer een gesprek over de dilemma's bij de kwaliteitsadvisering (hoofdstuk 4). Welke gevolgen heeft de 'nieuwe' ruimtelijke kwaliteitsadvisering voor uw gemeente en hoe gaat u deze organiseren? Wij willen u hierbij graag ondersteunen. De tijd is kort: bij het inwerking treden van de Omgevingswet (verwacht op 1 januari 2021) moet dit geregeld zijn. De welstands- en monumentenadvisering valt namelijk niet onder de 'bruidsschat' van de Omgevingswet.
- Maak gebruik van de kennis en ervaring die aanwezig is bij medewerkers en adviseurs van het Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland. Het Steunpunt verwelkomt u graag tijdens activiteiten en bijeenkomsten.

5.3 Tot slot

Met dit jaarverslag geven we inzicht in de manier waarop de Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam, aan de hand van de geldende beleidskaders, adviseert over goede omgevingskwaliteit binnen uw gemeente. Een doel waar wij ons graag voor inzetten en aan bijdragen. In het jaarverslag is een aantal plannen uit het jaar 2018 aan bod gekomen. Het is slechts een greep uit de vele en uiteenlopende plannen waarover de commissie heeft mogen adviseren. We doen dat zoveel mogelijk in het openbaar en in dialoog met betrokkenen. Wij nodigen u van harte uit om in 2019 bij ons binnen te lopen en zelf te ervaren hoe boeiend en genuanceerd de advisering over omgevingskwaliteit is.

Watertoren Kwadijk, collectie MOOI in Noord-Holland

VOLENDAM

Geheel vernieuwen van een gemeentelijk monument

Haringstraat

In 2017 is de vergunning verleend voor het slopen en geheel vernieuwen van het pand aan de Haringstraat. Het vrijstaande pand is echter aangewezen als gemeentelijke monument. Met enige regelmaat komen dergelijke plannen bij de commissie langs, vaak betreft het dan een vergroting van het te herbouwen volume ten opzichte van het te slopen woonhuis. Dit volgt een al jaren gaande trend in Volendam. Voor de Haringsstraat ligt het verzoek voor om de te slopen woning exact te herbouwen. Een vrij ongebruikelijk verzoek omdat daardoor de bouwgeschiedenis en de leesbaarheid van een straat of stad geweld wordt aangedaan. Echter, na enkele bezoeken van de gemeente en de commissieleden ter plaatse worden de conclusies uit het bouwkundig rapport bevestigd. Het pand was bouwtechnisch in dusdanig slechte staat dat handhaven of restaureren een onbegaanbare weg is en dat slopen en geheel vernieuwen van het monument in dit geval de juiste keuze is geweest. Het geheel vernieuwen van de woning was mogelijk op basis van het bestemmingsplan met inachtneming van de toegekende cultuurhistorische waardestelling. Waarbij de cultuurhistorische verschijningsvorm en architectuur dienen te worden teruggebouwd. In 2018 is de nieuwe woning opgeleverd. De ontwerper is erin geslaagd om een reconstructie uit te werken met daarbinnen enige modificaties om het huis geschikt te maken voor de eisen van de huidige tijd. Het woonhuis staat erbij alsof het nooit is weg geweest.

Nieuwbouw aan de Haringstraat

Oude woning aan de Haringstraat, www.funda.nl

Nieuwbouw woning aan de Haringstraat

Colofon

Auteur

Renee Stroomer, coördinator Welstand- en Monumentencommissie Edam-Volendam

Met bijdragen van

Rob de Vries, architectlid van de commissie

Nico Zimmermann, architectlid van de commissie

Bastiaan Gribling, voorzitter van de commissie

Hans Boonstra, monumentenlid van de commissie

Marc Steur, plantoelichter gemeente Edam-Volendam

José van Campen, Woord en Plaats

Jef Mühren, directeur MOOI Noord-Holland

Dorine van Hoogstraten, adjunct-directeur MOOI Noord-Holland

Renate de Visser, bureaucoördinator MOOI Noord-Holland

Primo Reh, communicatiemedewerker MOOI Noord-Holland

Basisontwerp

Funcke Creatieve Partners

Uitwerking

IAAY | Merijn Groenhart

MOOI Noord-Holland adviseurs omgevingskwaliteit

Alkmaar, maart 2019

MOOI NOORD-HOLLAND
ADVISEURS OMGEVINGSKWALITEIT

Emmastraat 111
1814 DP Alkmaar

T 072 520 44 59
info@mooinoord-holland.nl
www.mooinoord-holland.nl
@overmooinh